

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πέμπτο πενταμελές τμήμα)
της 30ής Μαρτίου 2000 *

Στην υπόθεση T-513/93,

Consiglio Nazionale degli Spedizionieri Doganali, με έδρα τη Ρώμη (Ιταλία), εκπροσωπούμενο από τους A. Pappalardo, δικηγόρο Trapani, A. Marzano, δικηγόρο Ρώμης, και A. Tizzano, δικηγόρο Νεάπολης, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο A. Lorang, 51, rue Albert 1er,

προσφεύγον,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης αρχικώς από τους M. Mensi και E. Traversa, κατόπιν δε από τους G. Marengo και E. Traversa, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

υποστηριζομένης από την

Associazione Italiana dei Corrieri Aerei Internazionali, με έδρα το Μιλάνο (Ιταλία), εκπροσωπούμενη από τους L. Magrone Furlotti και C. Osti, δικηγόρους Ρώμης, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο M. Loesch, 11, rue Goethe,

παρεμβαίνουσα,

που έχει ως αντικείμενο αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως 93/438/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 30ής Ιουνίου 1993, σχετικά με τη διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (VI/33.407 — CNSD) (ΕΕ L 203, σ. 27),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ
ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (πέμπτο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους J. D. Cooke, Πρόεδρο, R. García-Valdecasas, P. Lindh, J. Pirrung και M. Βηλαρά, δικαστές,

γραμματέας: J. Palacio González, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 17ης Ιουνίου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Νομικό πλαίσιο

- 1 Στην Ιταλία, η δραστηριότητα των εκτελωνιστών, που είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, διέπεται από τον νόμο 1612, της 22ας Δεκεμβρίου 1960, σχετικά με τη νομική κατοχύρωση του επαγγέλματος του εκτελωνιστή και τη σύσταση μητρώου και ταμείου αρωγής των εκτελωνιστών [*GURI* (Επίσημη Εφημερίδα της Ιταλικής Δημοκρατίας) αριθ. 4, της 5ης Ιανουαρίου 1961, στο εξής: νόμος 1612/1960], και από εκτελεστικές διατάξεις, ιδίως από την απόφαση του Υπουργού Οικονομικών της 10ης Μαρτίου 1964, περί κανόνων εφαρμογής του νόμου 1612/1960 (*GURI*, supplemento ordinario, αριθ. 102, της 26ης Απριλίου 1964, στο εξής: υπουργική απόφαση της 10ης Μαρτίου 1964).
- 2 Η δραστηριότητα αυτή περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την τήρηση των διατυπώσεων που συνδέονται με τις πράξεις εκτελωνισμού (άρθρο 1 του νόμου 1612/1960). Προς άσκηση της δραστηριότητας αυτής απαιτείται άδεια και εγγραφή στο εθνικό μητρώο εκτελωνιστών. Το εθνικό μητρώο εκτελωνιστών αποτελείται από το σύνολο των περιφερειακών μητρώων που τηρούνται από τα *Consigli compartimentali* (περιφερειακά συμβούλια εκτελωνιστών), τα οποία ιδρύονται σε κάθε τελωνειακή περιφέρεια (άρθρα 2 και 4 έως 12 του νόμου 1612/1960).
- 3 Η εποπτεία της δραστηριότητας των εκτελωνιστών ασκείται από τα περιφερειακά τους συμβούλια. Τα μέλη των συμβουλίων εκλέγονται με μυστική ψηφοφορία από τους εκτελωνιστές που είναι εγγεγραμμένοι στα περιφερειακά μητρώα, επί θητεία δύο ετών, δυναμένη να ανανεωθεί· την προεδρία αναλαμβάνει ο γενικός επιθεωρητής, προϊστάμενος της τελωνειακής περιφέρειας (άρθρο 10 του νόμου 1612/1960).

- 4 Τα περιφερειακά συμβούλια των εκτελωνιστών εποπτεύονται από το Consiglio Nazionale degli Spedizionieri Doganali (εθνικό συμβούλιο εκτελωνιστών, στο εξής: CNSD), οργανισμό δημοσίου δικαίου, συγκείμενο από εννέα μέλη που ορίζονται με μυστική ψηφοφορία από τα μέλη των περιφερειακών συμβουλίων επί τηθεία τριών ετών, δυναμένη να ανανεωθεί (άρθρο 13, παράγραφος 2, του νόμου 1612/1960). Του CNSD προήδρευε, μέχρι το 1992, ο γενικός διευθυντής τελωνείων και εμμέσων φόρων ο οποίος ήταν εκ του νόμου μέλος του CNSD.
- 5 Δυνάμει του άρθρου 32 του νομοθετικού διατάγματος 331, της 30ής Αυγούστου 1992, οι πρόεδροι των περιφερειακών συμβουλίων και ο πρόεδρος του CNSD εκλέγονται μεταξύ των μελών των εν λόγω οργανισμών από τα μέλη αυτά.
- 6 Μέλη των περιφερειακών συμβουλίων ή του CNSD μπορούν να εκλεγούν μόνον οι εκτελωνιστές οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα (άρθρα 8, δεύτερο εδάφιο, και 22, δεύτερο εδάφιο, της υπουργικής αποφάσεως της 10ης Μαρτίου 1964).
- 7 Σύμφωνα με το άρθρο 11 του νόμου 1612/1960:

«Κάθε [περιφερειακό] συμβούλιο αποφασίζει σχετικά με το ύψος των οφειλομένων για τις επαγγελματικές υπηρεσίες των εκτελωνιστών αμοιβών, το οποίο προτείνεται στο [CNSD] προκειμένου να καταρτισθεί ο πίνακας αμοιβών.

Δεν επιτρέπεται να απαιτούνται, για τις υπηρεσίες των εκτελωνιστών, αμοιβές που είναι οσοδήποτε κατώτερες ή ανώτερες των εγκεκριμένων από το [CNSD] αμοιβών.

Οι ενδεχόμενες διαφορές που αφορούν την εφαρμογή του πίνακα αμοιβών των επαγγελματικών υπηρεσιών πρέπει να υποβάλλεται στην κρίση του [περιφερειακού] συμβουλίου.»

8 Το άρθρο 14 του νόμου 1612/1960 ορίζει τα εξής:

«Το [CNSD]:

(...)

d) καταρτίζει τον πίνακα αμοιβών για τις παρεχόμενες από τους εκτελωνιστές επαγγελματικές υπηρεσίες βάσει των προτάσεων των [περιφερειακών] συμβουλίων.»

9 Σύμφωνα με τα άρθρα 38 έως 40 της υπουργικής απόφασης της 10ης Μαρτίου 1964, στους εκτελωνιστές που δεν τηρούν τους πίνακες αμοιβών που καθορίζει το CNSD επιβάλλονται πειθαρχικές ποινές που κυμαίνονται από την επίπληξη έως την προσωρινή αναστολή της εγγραφής στο μητρώο σε περίπτωση υποτροπής ή και την οριστική διαγραφή από το μητρώο σε περίπτωση αναστολής επιβληθείσας από το περιφερειακό συμβούλιο δύο φορές εντός πέντε ετών.

10 Κατά τη συνεδρίαση της 21ης Μαρτίου 1988, το CNSD κατάρτισε τον πίνακα αμοιβών για τις παρεχόμενες από τους εκτελωνιστές επαγγελματικές υπηρεσίες (στο εξής: επίδικος πίνακας αμοιβών), στον οποίο αναφέρονταν τα εξής:

«Άρθρο 1

Ο παρών πίνακας αμοιβών προβλέπει τις κατώτατες και ανώτατες αμοιβές που πρέπει να ισχύουν, σε όλες τις περιπτώσεις, για την εκτέλεση των πράξεων εκτελωνισμού και για την παροχή υπηρεσιών στον νομιμοματικό, εμπορικό και φορολογικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των φορολογικών διαφορών.

Ο συγκεκριμένος καθορισμός των αμοιβών, μεταξύ του κατωτάτου και του ανωτάτου ορίου, λαμβάνει υπόψη τα χαρακτηριστικά, τη φύση και τη σημασία του σχετικού έργου.

Άρθρο 2

Οι αμοιβές που καθορίζονται με τον παρόντα πίνακα πρέπει, σε όλες τις περιπτώσεις, να καταλογίζονται ή να αναπαράγονται κατά τρόπο ώστε να διακρίνονται από κάθε άλλο κονδύλι ή δαπάνη που πραγματοποιείται για την εκτέλεση της σχετικής εντολής.

(...)

Άρθρο 3

Οι αμοιβές που καθορίζονται με τον παρόντα πίνακα πρέπει να θεωρούνται ως υπολογιζόμενες σε σχέση με κάθε επιμέρους πράξη εκτελωνισμού ή παροχή επαγγελματικής υπηρεσίας.

Ως πράξεις εκτελωνισμού νοούνται εκείνες που μπορούν να προσδώσουν τελωνειακό προορισμό στα αλλοδαπά ή ημεδαπά εμπορεύματα, ανεξάρτητα από το έγγραφο που τα συνοδεύει.

(...)

Άρθρο 5

Σε σχέση με τα διαλαμβανόμενα στο άρθρο 1 ανωτέρω, δεν επιτρέπεται καμία παρέκκλιση από τον παρόντα πίνακα αμοιβών έναντι του εντολέα, ο δε πίνακας αυτός καθιστά άκυρη οποιαδήποτε αντίθετη συμφωνία, ακόμη και όταν για πρακτικούς λόγους εμπλέκονται δύο ή περισσότερα πρόσωπα, σύμφωνα με τα άρθρα 1708 και 1709 του [ιταλικού] Αστικού Κώδικα.

(...)

Άρθρο 6

Το [CNSD] μπορεί να προβλέπει ειδικές ή/και προσωρινές παρεκκλίσεις από τα προβλεπόμενα στον παρόντα πίνακα αμοιβών κατώτατα όρια.

Άρθρο 7

Το [CNSD] προβαίνει στην αναπροσαρμογή του παρόντος πίνακα αμοιβών, με βάση τους δείκτες [που παρέχει το] Istat [Κεντρικό Ινστιτούτο Στατιστικών] — τομέας βιομηχανίας, από την ημερομηνία εκδόσεως της σχετικής αποφάσεως.»

- 11 Εν συνεχεία, στα άρθρα του 8 έως 12, ο επίδικος πίνακας αμοιβών καθορίζει την κλίμακα τιμών που πρέπει να εφαρμόζεται ανάλογα με την αξία ή το βάρος του προς εκτελωνισμό εμπορεύματος και, για κάθε κλιμάκιο, προβλέπει είτε μια σταθερή τιμή

είτε, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, ένα πεδίο οριζόμενο από μια ανώτατη και μια κατώτατη τιμή που πρέπει να καταβάλλεται για την εκ μέρους του εκτελωνιστή τήρηση των τελωνειακών διατυπώσεων. Ο επίδικος πίνακας αμοιβών προβαίνει σε σημαντική αύξηση των κατωτάτων τιμών που καθόριζε ο προηγούμενος πίνακας, η οποία, σε ορισμένες περιπτώσεις, υπερβαίνει το 400 %.

- 12 Ο επίδικος πίνακας αμοιβών εγκρίθηκε από τον Ιταλό Υπουργό Οικονομικών με απόφαση της 6ης Ιουλίου 1988 (GURI αριθ. 168, της 19ης Ιουλίου 1988, σ. 19), στην οποία και προσαρτήθηκε υπό τον τίτλο «Εθνικό συμβούλιο εκτελωνιστών. Αμοιβές για την εκτέλεση των πράξεων εκτελωνισμού και για την παροχή επαγγελματικών υπηρεσιών στον νομισματικό, εμπορικό και φορολογικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των φορολογικών διαφορών».
- 13 Κατ' εφαρμογήν του προπαρατεθέντος άρθρου 6, το CNSD επέτρεψε ορισμένες παρεκκλίσεις από τον επίδικο πίνακα αμοιβών, μεταξύ άλλων, με απόφαση της 12ης Ιουνίου 1990, υπέρ της Associazione Italiana dei Corrieri Aerei Internazionali (στο εξής: AICAI), ενώσεως ιταλικού δικαίου συσταθείσας από διεθνείς ταχυμεταφορείς και έχουσας ως σκοπό την εκπροσώπηση και την παροχή συμβουλών στα μέλη της σχετικά με το σύνολο των προβλημάτων που συνδέονται με την παροχή διεθνών υπηρεσιών ταχυμεταφοράς.

Το ιστορικό της διαφοράς

- 14 Στις 21 Ιουλίου 1989, η AICAI υπέβαλε καταγγελία στην Επιτροπή, αφορώσα την απόφαση του CNSD της 21ης Μαρτίου 1988, περί καθορισμού του επίδικου πίνακα αμοιβών. Η AICAI υποστήριξε ότι ο πίνακας αυτός, πρώτον, καταργούσε, για τις μικρότερες αξίες εμπορευμάτων, την προϋφιστάμενη προοδευτικότητα της κλίμακας τιμών και αύξανε τις τιμές κατά ασυνήθιη ποσοστά, δεύτερον, είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή χωριστής τιμολόγησης για κάθε πράξη εκτελωνισμού προκειμένου να καταστεί δυνατός

ο έλεγχος της πραγματικής εφαρμογής του, πράγμα το οποίο είναι ασύμβατο προς το σύστημα που εφαρμόζεται σε παγκόσμια κλίμακα και, τρίτον, απαγόρευε κάθε παρέκκλιση.

- 15 Την 1η Φεβρουαρίου και στις 28 Μαρτίου 1990, η Επιτροπή ζήτησε από το CNSD στοιχεία σχετικά με τη διάρθρωση και τη λειτουργία αυτού και των περιφερειακών συμβουλίων, βάσει του άρθρου 11 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25).
- 16 Στις 30 Ιουνίου 1993, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 93/438/ΕΟΚ, σχετικά με τη διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/33.407 — CNSD) (ΕΕ L 203, σ. 27, στο εξής: Απόφαση), η οποία αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας προσφυγής. Η Απόφαση κατέληξε «στον χαρακτηρισμό των εκτελωνιστών ως επιχειρήσεων με οικονομική δραστηριότητα» (αιτιολογική σκέψη 40)· ότι το CNSD είναι «ένωση επιχειρήσεων»· ότι «οι αποφάσεις του [CNSD] (...) είναι αποφάσεις ενώσεως επιχειρήσεων, σκοπός της οποίας είναι η ρύθμιση της οικονομικής δραστηριότητας των μελών» (αιτιολογική σκέψη 41). Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 45, οι περιορισμοί του ανταγωνισμού που απορρέουν από τον επίδικο πίνακα αμοιβών είναι οι ακόλουθοι: «ο καθορισμός, για κάθε εργασία που πραγματοποιούν οι εκτελωνιστές, σταθερών κατωτάτων και ανωτάτων τιμών, από τις οποίες δεν είναι δυνατή ατομική παρέκκλιση» και «η επιβολή του τρόπου εκδόσεως των τιμολογίων σχετικά με τις τιμές αυτές, όπως είναι η ατομική τιμολόγηση». Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 49, «ο πίνακας τιμών που ορίστηκε από το [CNSD] μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών στο μέτρο που ο πίνακας αυτός ορίζει ακριβώς την τιμή για όλες τις τελωνειακές εργασίες που αφορούν τις εισαγωγές στην Ιταλία και τις εξαγωγές από αυτή». Με το άρθρο 1 της Αποφάσεώς της, η Επιτροπή κατέληξε ότι «ο πίνακας τιμών για την παροχή επαγγελματικών υπηρεσιών εκ μέρους των εκτελωνιστών, ο οποίος θεσπίστηκε από το [CNSD] κατά τη συνεδρίασή του της 21ης Μαρτίου 1988 και άρχισε να ισχύει στις 20 Ιουλίου 1988, συνιστά παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ». Με το άρθρο 2, η Επιτροπή καλεί το CNSD να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να θέσει άμεσα τέρμα στην εν λόγω παράβαση.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 17 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 16 Σεπτεμβρίου 1993, το προσφεύγον άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

- 18 Στις 7 Φεβρουαρίου 1994, η AICAI υπέβαλε αίτηση παρεμβάσεως προς στήριξη των αιτημάτων της καθής. Με διάταξη της 17ης Οκτωβρίου 1994, ο πρόεδρος του τετάρτου τμήματος του Πρωτοδικείου επέτρεψε στην AICAI να παρέμβει.

- 19 Στις 28 Νοεμβρίου 1994, η AICAI κατέθεσε υπόμνημα παρεμβάσεως. Στις 16 Ιανουαρίου 1995, το προσφεύγον κατέθεσε τις παρατηρήσεις του επί του υπομνήματος παρεμβάσεως της AICAI.

- 20 Στις 19 Δεκεμβρίου 1995, το Πρωτοδικείο κάλεσε τους διαδίκους να απαντήσουν σε ορισμένες ερωτήσεις. Στην πρόσκληση αυτή ανταποκρίθηκαν η AICAI και το προσφεύγον στις 15 Ιανουαρίου 1996 και η Επιτροπή στις 17 Ιανουαρίου 1996.

- 21 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 9 Φεβρουαρίου 1996, η Επιτροπή άσκησε, δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 226 ΕΚ), προσφυγή με την οποία ζήτησε να αναγνωρισθεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, θεσπίζοντας και διατηρώντας σε ισχύ νόμο ο οποίος επιβάλλει στο CNSD, παρέχοντας του την αντίστοιχη εξουσία, τη λήψη αποφάσεως ενώσεως επιχειρήσεων αντίθετης προς το άρθρο 85 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 81 ΕΚ), καθόσον ορίζει υποχρεωτικό πίνακα αμοιβών για όλους τους εκτελωνιστές, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 5 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 10 ΕΚ) και 85 της ίδιας αυτής Συνθήκης (υπόθεση C-35/96).

- 22 Στις 8 Μαρτίου 1996, το προσφεύγον ζήτησε την αναστολή της διαδικασίας μέχρι την έκδοση της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-35/96. Στις 29 Μαρτίου 1996, η Επιτροπή συμφώνησε με την αναστολή αυτή.
- 23 Με διάταξη της 6ης Μαΐου 1996 του πέμπτου πενταμελούς τμήματος του Πρωτοδικείου, η παρούσα διαδικασία ανεστάλη μέχρι την έκδοση της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-35/96.
- 24 Στις 18 Ιουνίου 1998, το Δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του C-35/96, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1998, σ. I-3851, στο εξής: απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Ιουνίου 1998), με την οποία έκρινε ότι «η Ιταλική Δημοκρατία, θεσπίζοντας και διατηρώντας σε ισχύ νόμο ο οποίος επιβάλλει στο [CNSD], παρέχοντάς του την αντίστοιχη εξουσία, τη λήψη αποφάσεως ενώσεως επιχειρήσεων αντίθετης προς το άρθρο 85 της Συνθήκης ΕΚ, συνισταμένης στον καθορισμό υποχρεωτικού πίνακα αμοιβών για τους εκτελωνιστές, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 5 και 85 της ίδιας Συνθήκης».
- 25 Στις 2 Ιουλίου 1998, το Πρωτοδικείο, στο πλαίσιο λήψεως μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 64 του Κανονισμού Διαδικασίας, κάλεσε τους διαδίκους να του γνωστοποιήσουν τη θέση τους σχετικά με τις συνέπειες που πρέπει να αντληθούν από την απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Ιουνίου 1998 όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση.
- 26 Στην πρόσκληση αυτή ανταποκρίθηκε η AICAI στις 21 Ιουλίου και το προσφεύγον και η Επιτροπή στις 22 Ιουλίου 1998.
- 27 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία.

28 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση της 17ης Ιουνίου 1999.

29 Το προσφεύγον ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να κρίνει άκυρη την Απόφαση,

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

30 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη,

— να καταδικάσει το προσφεύγον στα δικαστικά έξοδα.

31 Η παρεμβαίνουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη,

— να καταδικάσει το προσφεύγον στα δικαστικά έξοδα.

Επί της ουσίας

- 32 Το προσφεύγον προβάλλει ένα μόνο λόγο ακυρώσεως, αφορώντα την εκ μέρους της Επιτροπής παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης, καθόσον με την απόφαση δεν τήρησε τις προϋποθέσεις εφαρμογής της διατάξεως αυτής. Ο λόγος αυτός μπορεί να διαιρεθεί σε τρία τμήματα. Με το πρώτο τμήμα, το προσφεύγον υποστηρίζει, αφενός, ότι οι εκτελωνιστές δεν αποτελούν επιχειρήσεις υπό την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης και, αφετέρου, ότι ο επαγγελματικός σύλλογος των εκτελωνιστών, ήτοι το CNSD, δεν συνιστά ένωση επιχειρήσεων υπό την έννοια του ίδιου άρθρου. Με το δεύτερο τμήμα, το CNSD ισχυρίζεται ότι οι αποφάσεις του κακώς χαρακτηρίστηκαν ως αποφάσεις ενώσεως επιχειρήσεων και ότι ο επίδικος πίνακας αμοιβών δεν περιέχει κανένα περιοριστικό του ανταγωνισμού στοιχείο υπό την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης. Τέλος, με το τρίτο τμήμα, το CNSD υποστηρίζει ότι ο επίδικος πίνακας αμοιβών δεν μπορεί να επηρεάσει το ενδοκοινοτικό εμπόριο.

Πρώτο τμήμα: επί του χαρακτηρισμού των εκτελωνιστών ως επιχειρήσεων και του CNSD ως ενώσεως επιχειρήσεων υπό την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 33 Το προσφεύγον υποστηρίζει ότι οι ασκούντες ελεύθερο επάγγελμα και, ειδικότερα, οι εκτελωνιστές δεν αποτελούν επιχειρήσεις υπό την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης, καθόσον, αφενός, λόγω του ότι η δραστηριότητά τους έχει διανοητικό χαρακτήρα, δεν ενεργούν μέσω οργανωμένης παραγωγικής διαρθρώσεως και, αφετέρου, δεν ασκούν οικονομική δραστηριότητα ιδίω κινδύνω. Περαιτέρω, η άσκηση της δραστηριότητας του εκτελωνιστή υπόκειται σε ρύθμιση επιβάλλουσα προϋποθέσεις προσβάσεως στο επάγγελμα.

- 34 Το CNSD καταλήγει ότι, δεδομένου ότι οι εκτελωνιστές δεν είναι επιχειρήσεις, οι επαγγελματικοί σύλλογοι στους οποίους ανήκουν δεν αποτελούν ενώσεις επιχειρήσεων. Περαιτέρω, δεδομένου ότι οι επαγγελματικοί αυτοί σύλλογοι αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με κανονιστικές εξουσίες όσον αφορά την οργάνωση και τον έλεγχο, δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ενώσεις επιχειρήσεων υπό την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης.
- 35 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, η οικονομική φύση της ασκούμενης δραστηριότητας αποτελεί το μόνο κριτήριο που επιτρέπει τον ορισμό μιας επιχείρησης.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 36 Κατά πάγια νομολογία, η έννοια της επιχείρησης καλύπτει κάθε φορέα ο οποίος ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που τον διέπει και τον τρόπο της χρηματοδοτήσεώς του (αποφάσεις της 23ης Απριλίου 1991, C-41/90, Höfner και Elser, Συλλογή 1991, σ. I-1979, σκέψη 21, της 16ης Νοεμβρίου 1995, C-244/94, Fédération française des sociétés d'assurances κ.λπ., Συλλογή 1995, σ. I-4013, σκέψη 14, και της 11ης Δεκεμβρίου 1997, C-55/96, Job Centre, Συλλογή 1997, σ. I-7119, σκέψη 21), και η οικονομική δραστηριότητα συνίσταται σε κάθε δραστηριότητα προσφοράς αγαθών ή υπηρεσιών σε δεδομένη αγορά (απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Ιουνίου 1998, σκέψη 36).
- 37 Όπως όμως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση της 18ης Ιουνίου 1998 (σκέψη 37), η δραστηριότητα των εκτελωνιστών έχει οικονομικό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, αυτοί προσφέρουν, έναντι αμοιβής, υπηρεσίες συνιστάμενες στην τήρηση τελωνειακών διατυπώσεων, που αφορούν κυρίως την εισαγωγή, την εξαγωγή και τη διαμετακόμιση εμπορευμάτων, καθώς και άλλες συμπληρωματικές υπηρεσίες, όπως υπηρεσίες εμπόρευστων, στον νομιμοποιητικό, εμπορικό και φορολογικό τομέα. Επιπροσθέτως, αναλαμβάνουν τους οικονομικούς κινδύνους που είναι συναφείς με την άσκηση της δραστηριότητας αυτής (απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1975, 40/73 έως 48/73, 50/73,

54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1975, σ. 507, σκέψη 541). Σε περίπτωση ανισορροπίας μεταξύ εξόδων και εσόδων, ο ίδιος ο εκτελωνιστής καλείται να αναλάβει τα διαχειριστικά ελλείμματα.

- 38 Το Δικαστήριο έκρινε επίσης με την απόφαση της 18ης Ιουνίου 1998 (σκέψη 38) ότι, «υπό τις προϋποθέσεις αυτές, το γεγονός ότι η δραστηριότητα του εκτελωνιστή είναι πνευματικού χαρακτήρα, απαιτεί άδεια και μπορεί να ασκείται χωρίς την ενιαία οργάνωση υλικών, άυλων και ανθρωπίνων στοιχείων δεν είναι ικανό να την αποκλείσει από το πεδίο εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΚ.»
- 39 Όσον αφορά τον χαρακτηρισμό του προσφεύγοντος ως ενώσεως επιχειρήσεων υπό την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, δεδομένου ότι η δραστηριότητα των εκτελωνιστών είναι οικονομική δραστηριότητα και συνεπώς οι εκτελωνιστές θεωρούνται επιχειρήσεις υπό την έννοια του προμνησθέντος άρθρου 85, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το CNSD αποτελεί ένωση επιχειρήσεων υπό την έννοια του άρθρου αυτού. Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε, με την απόφασή του της 18ης Ιουνίου 1998 (σκέψη 40), ότι το γεγονός ότι ένας εθνικός οργανισμός είναι δημοσίου δικαίου, όπως το CNSD, δεν εμποδίζει την εφαρμογή του άρθρου 85 της Συνθήκης. Σύμφωνα με το γράμμα της, η διάταξη αυτή εφαρμόζεται σε συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων και σε αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων. Επομένως, το νομικό πλαίσιο στο οποίο συνάπτονται αυτές οι συμφωνίες και λαμβάνονται αυτές οι αποφάσεις, καθώς και ο νομικός χαρακτηρισμός που δίνεται στο πλαίσιο αυτό από τις διάφορες εθνικές έννομες τάξεις, δεν επηρεάζουν τη δυνατότητα εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού και, ιδίως, του άρθρου 85 της Συνθήκης (απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 1985, 123/83, ΒΝΙC, Συλλογή 1985, σ. 391, σκέψη 17).
- 40 Επομένως, το πρώτο τμήμα του μοναδικού λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Δεύτερο τμήμα: επί του χαρακτηρισμού των αποφάσεων του CNSD ως αποφάσεων ενώσεως επιχειρήσεων και επί του χαρακτήρα του επίδικου πίνακα αμοιβών ως περιοριστικού του ανταγωνισμού, υπό την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 41 Πρώτον, το προσφεύγον ισχυρίζεται ότι το CNSD έχει τον χαρακτήρα δημοσίου οργανισμού με κανονιστικές εξουσίες. Επομένως, οι αποφάσεις του CNSD, όπως αυτή με την οποία θεσπίστηκε ο επίδικος πίνακας αμοιβών, συνιστούν κρατικές αποφάσεις μέσω των οποίων ο οργανισμός αυτός ασκεί δημόσιες λειτουργίες. Προς στήριξη της απόψεως αυτής, το προσφεύγον παρατηρεί ότι οι αποφάσεις του CNSD έχουν τη φύση κανονιστικών πράξεων σύμφωνα με το ιταλικό δίκαιο και ότι η ιδιότητα του μέλους του CNSD είναι υποχρεωτική. Τέλος, το προσφεύγον τονίζει ότι ο καθορισμός του επίδικου πίνακα αμοιβών συνιστά καθεαυτόν κρατική πράξη, ανεξάρτητα από την υπουργική απόφαση περί εγκρίσεως του εν λόγω πίνακα, και ότι ο καθορισμός του πίνακα αυτού δεν μπορεί να αποκοπεί από τις λοιπές δημόσιες λειτουργίες του.
- 42 Δεύτερον, το προσφεύγον υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, οι κοινοτικοί κανόνες περί ανταγωνισμού δεν εφαρμόζονται στις συμπεριφορές των επιχειρήσεων όταν οι συμπεριφορές αυτές καταλογίζονται στις εθνικές αρχές ή επιβάλλονται από αυτές (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Δεκεμβρίου 1991, C-18/88, GB-Inno-BM, Συλλογή 1991, σ. I-5941, σκέψη 20, και της 19ης Μαΐου 1993, C-320/91, Corbeau, Συλλογή 1993, σ. I-2533, σκέψη 10). Το προσφεύγον προσθέτει ότι, σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Νοεμβρίου 1997, C-359/95 P και C-379/95 P, Επιτροπή και Γαλλία κατά Ladbroke Racing (Συλλογή 1997, σ. I-6265, σκέψη 33), «αν η θίγουσα τον ανταγωνισμό συμπεριφορά επιβάλλεται στις επιχειρήσεις από την εθνική νομοθεσία ή αν η τελευταία διαμορφώνει ένα νομικό πλαίσιο το οποίο, από μόνο του, αποκλείει κάθε δυνατότητα ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των επιχειρήσεων, τα άρθρα 85 και 86 δεν έχουν εφαρμογή. Στην περίπτωση αυτή, ο περιορισμός του ανταγωνισμού δεν οφείλεται, όπως [προϋποθέτουν] οι διατάξεις αυτές, σε αυτόβουλη συμπεριφορά των επιχειρήσεων».
- 43 Συναφώς, το προσφεύγον ισχυρίζεται ότι, εν προκειμένω, η αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά που του προσάπτεται του επιβλήθηκε από την εθνική νομοθεσία

του. Το ίδιο το Δικαστήριο το έχει αναγνωρίσει αυτό με την απόφασή του της 18ης Ιουνίου 1998; σύμφωνα με την οποία ένας νόμος του ιταλικού κράτους «[επέβαλλε] στο CNSD, παρέχοντάς του την αντίστοιχη εξουσία, τη λήψη αποφάσεως ενώσεως επιχειρήσεων αντίθετης προς το άρθρο 85 της Συνθήκης, συνισταμένης στον καθορισμό υποχρεωτικού πίνακα αμοιβών για τους εκτελωνιστές» χωρίς να του αφήνει την παραμικρή αυτονομία λήψεως αποφάσεων. Το προσφεύγον συνάγει από αυτό ότι, με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο απέκλεισε κάθε ευθύνη του CNSD και ορθώς δέχθηκε ότι ευθυνόταν το ιταλικό κράτος.

44 Το προσφεύγον υποστηρίζει ότι και η ίδια η Επιτροπή φαίνεται να συμμερίζεται την άποψή του όσον αφορά αυτό το σημαντικό ζήτημα, στον βαθμό που αναγνώρισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι το CNSD δεν διέθετε κανένα περιθώριο χειρισμών όσον αφορά την εφαρμογή του νόμου 1612/1960 και ότι τη συμπεριφορά του του την είχε επιβάλει το ιταλικό κράτος.

45 Τέλος, το προσφεύγον εκθέτει ότι, εν πάση περιπτώσει, ο εκ μέρους επαγγελματικού συλλόγου καθορισμός κατωτάτων αμοιβών δεν μπορεί να θεωρηθεί περιορισμός του ανταγωνισμού υπό την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης. Έτσι, η απαίτηση της Επιτροπής να απαλλάξει τους εκτελωνιστές από την εφαρμογή αυτού του πίνακα αμοιβών είναι ασύμβατη προς τους σκοπούς που επιδιώκει η ρύθμιση ενός ελεύθερου επαγγέλματος. Υπάρχει διαφορά μεταξύ της έννοιας του ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρήσεων και της έννοιας του ανταγωνισμού μεταξύ μελών ενός ελεύθερου επαγγέλματος, στον βαθμό που η δεύτερη στηρίζεται στα διανοητικά και επαγγελματικά προσόντα εκείνων που παρέχουν τη σχετική υπηρεσία. Αν ο καθορισμός πίνακα κατωτάτων αμοιβών των εκτελωνιστών έπρεπε να θεωρηθεί περιορισμός του ανταγωνισμού υπό την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης, το συμπέρασμα αυτό θα εφαρμοζόταν σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες οι επαγγελματικοί σύλλογοι καθορίζουν κατώτατες και ανώτατες τιμές.

46 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η φύση του CNSD και των λειτουργιών του δεν επηρεάζει τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης. Υποστηρίζει ότι η απόφαση περί καθορισμού του επίδικου πίνακα αμοιβών περιέχει τα ουσιώδη στοιχεία μιας συμπρά-

ξενος μεταξύ επιχειρήσεων, καθόσον έχει την ειδική μορφή αποφάσεως ενώσεως επιχειρήσεων στην οποία προστίθεται εν συνεχεία μια πράξη του κράτους μέλους.

- 47 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το ίδιο το Δικαστήριο, με την απόφασή του της 18ης Ιουνίου 1998 (σκέψη 51), κρίνοντας ότι «το CNSD παρέβη το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης», έλυσε το ζήτημα της εφαρμογής της διατάξεως αυτής επί της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος. Η κρίση αυτή είναι, κατά την Επιτροπή, ασύμβατη προς τη μη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης και, συνεπώς, εμποδίζει, στην υπό κρίση περίπτωση, την εφαρμογή της νομολογίας που καθιερώθηκε με την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή και Γαλλία κατά Ladbroke Racing (σκέψη 33).
- 48 Η Επιτροπή φρονεί ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, η σύμπραξη συνιστά αυτόνομη συμπεριφορά των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων. Η Επιτροπή, υπενθυμίζοντας ότι η έγκριση με υπουργική απόφαση δεν είναι υποχρεωτική, υποστηρίζει ότι ο καθορισμός του επίδικου πίνακα αμοιβών δεν αποτελεί πράξη δημόσιας εξουσίας, αλλ' απόφαση λαμβανόμενη από το CNSD στο πλαίσιο της αυτόνομης εξουσίας του, τούτο δε επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η παρέκκλιση που χορηγήθηκε στην AICAI δεν αποτέλεσε αντικείμενο καμιάς δημόσιας πράξεως ελέγχου.
- 49 Κατά την επι' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή υποστήριξε ότι, ναί μεν το CNSD ήταν υποχρεωμένο από την εθνική νομοθεσία να θεσπίσει τον επίδικο πίνακα αμοιβών, πλην όμως το άρθρο 85 της Συνθήκης έχει εφαρμογή και ο πίνακας αυτός συνιστά παράβαση της εν λόγω διατάξεως. Συναφώς, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι το να υποστηρίζεται ότι η ύπαρξη του εθνικού νόμου εμποδίζει την εφαρμογή του άρθρου 85 ισοδυναμεί με ανπιστροφή της σχέσης μεταξύ της κοινοτικής και της εθνικής έννομης τάξεως και με επίκληση της υπεροχής του εθνικού δικαίου επί του κοινοτικού δικαίου. Η εκ μέρους των επιχειρήσεων παραβάσεις του άρθρου 85 της Συνθήκης, έστω και αν υφίσταται νομοθετική υποχρέωση, απορρέουν από την υπεροχή του κοινοτικού επί του εθνικού δικαίου. Άλλο είναι το ζήτημα αν η ύπαρξη του εθνικού νόμου μπορεί να μετριάσει την ευθύνη του CNSD.

- 50 Τέλος, η Επιτροπή τονίζει ότι τα προδήλως περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα του επίδικου πίνακα αμοιβών απορρέουν από τον καθορισμό με τον πίνακα αυτό, αφενός, ενός κατωτάτου ορίου τιμών και, αφετέρου, υποχρεωτικών τρόπων τιμολογήσεως. Όσον αφορά τους τρόπους αυτούς, η Επιτροπή διευκρινίζει ότι η επιβαλλόμενη με το άρθρο 3 του επίδικου πίνακα αμοιβών υποχρέωση, σύμφωνα με την οποία τα ποσά που καταβάλλονται στους εκτελωνιστές πρέπει να υπολογίζονται για κάθε τελωνειακή πράξη και κάθε επιμέρους επαγγελματική παροχή, είναι αντίθετη προς το άρθρο 85 της Συνθήκης, καθόσον απαγορεύει την εφαρμογή κατ' αποκοπήν αμοιβής.
- 51 Η ΑΙCΑΙ υποστηρίζει ότι η ευθύνη που η απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Ιουνίου 1998 καταλόγισε στην Ιταλική Δημοκρατία δεν αποκλείει την εις ολόκληρον ευθύνη του προσφεύγοντος. Συναφώς, η ΑΙCΑΙ ισχυρίζεται ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, το γεγονός ότι μεσολαβεί πράξη της δημόσιας αρχής, σκοπός της οποίας είναι να προσδώσει υποχρεωτική ενέργεια σε μια συμφωνία έναντι του συνόλου των εμπλεκόμενων επιχειρηματιών, δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την εξαίρεση της συμφωνίας αυτής από την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης (προπαρατεθείσα απόφαση ΒΝΙC, σκέψη 23).
- 52 Η ΑΙCΑΙ προσθέτει ότι, μετά την έκδοση της Αποφάσεως, το CNSD συνέχισε να εφαρμόζει τον επίδικο πίνακα αμοιβών. Συγκεκριμένα, με σημείωμα της 15ης Σεπτεμβρίου 1997 που απέστειλε σε όλα τα περιφερειακά συμβούλια των εκτελωνιστών, το CNSD επιβεβαίωσε ότι ο εν λόγω πίνακας ήταν απολύτως σε ισχύ. Το CNSD, θεωρώντας ότι οι λόγοι που είχαν οδηγήσει στην έκδοση της Αποφάσεως είχαν αλλάξει, ζήτησε από την Επιτροπή εξαίρεση από την εφαρμογή του άρθρου 85 της Συνθήκης. Δεδομένου ότι δεν έλαβε απάντηση, το CNSD κατέληξε ότι ο επίδικος πίνακας αμοιβών παρέμενε σε ισχύ. Η ΑΙCΑΙ κατέθεσε συνεπώς νέα καταγγελία ενώπιον της Επιτροπής την 1η Αυγούστου 1997.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 53 Τα επιχειρήματα που προβάλλει το προσφεύγον και αφορούν τον φερόμενο ως δημόσιο χαρακτήρα του CNSD και των αποφάσεών του δεν μπορούν να γίνουν δεκτά. Συ-

γκεκριμένα, όπως αναφέρθηκε ήδη κατά την εξέταση του πρώτου τμήματος του λόγου ακυρώσεως (βλ. σκέψη 39 ανωτέρω), το Δικαστήριο έκρινε, με την απόφασή του της 18ης Ιουνίου 1998 (σκέψη 40), ότι το γεγονός ότι ένας εθνικός οργανισμός είναι δημοσίου δικαίου, όπως το CNSD, δεν εμποδίζει την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

- 54 Πρέπει να προστεθεί, επί του ζητήματος αυτού, ότι, όπως διαπίστωσε το Δικαστήριο με την απόφασή του της 18ης Ιουνίου 1998 (σκέψεις 41 έως 43), τα μέλη του CNSD είναι εκπρόσωποι των επαγγελματιών εκτελωνιστών τους οποίους τίποτε στην οικεία εθνική κανονιστική ρύθμιση δεν εμποδίζει να ενεργούν προς το αποκλειστικό συμφέρον του επαγγέλματος. Αφενός, τα μέλη του CNSD είναι αποκλειστικά εκτελωνιστές εγγεγραμμένοι στα μητρώα (άρθρο 13 του νόμου 1612/1960, 8, δεύτερο εδάφιο, και 22, δεύτερο εδάφιο, της υπουργικής αποφάσεως της 10ης Μαρτίου 1964). Συναφώς, πρέπει να τονισθεί ότι, από της τροποποίησης που επέφερε το νομοθετικό διάταγμα 331, της 30ής Αυγούστου 1992, ο γενικός διευθυντής των τελωνείων δεν μετέχει πλέον στο CNSD ως πρόεδρος. Επιπλέον, ο Ιταλός Υπουργός Οικονομικών, ο οποίος είναι επιφορτισμένος με την εποπτεία της οικείας επαγγελματικής οργανώσεως, δεν μπορεί να παρέμβει κατά την ανάδειξη των μελών των περιφερειακών συμβουλίων και του CNSD. Αφετέρου, το CNSD είναι επιφορτισμένο με την κατάρτιση του πίνακα αμοιβών για τις επαγγελματικές υπηρεσίες των εκτελωνιστών με βάση τις προτάσεις των περιφερειακών συμβουλίων (άρθρο 14, στοιχείο d, του νόμου 1612/1960) και κανένας κανόνας της οικείας εθνικής νομοθεσίας δεν υποχρεώνει ούτε καν παροτρύνει τα μέλη τόσο του CNSD όσο και των περιφερειακών συμβουλίων να λάβουν υπόψη κριτήρια δημοσίου συμφέροντος.

- 55 Επομένως, τα μέλη του CNSD δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες (βλ., κατά την έννοια αυτή, τις αποφάσεις της 17ης Νοεμβρίου 1993, C-185/91, Reiff, Συλλογή 1993, σ. I-5801, σκέψεις 17 και 19, της 9ης Ιουνίου 1994, C-153/93, Delta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft, Συλλογή 1994, σ. I-2517, σκέψεις 16 και 18, και της 17ης Οκτωβρίου 1995, C-140/94 έως C-142/94, DIP κ.λπ., Συλλογή 1995, σ. I-3257, σκέψεις 18 και 19) και δεν υποχρεούνται εκ του νόμου να καθορίζουν τους πίνακες αμοιβών λαμβάνοντας υπόψη, πέραν των συμφερόντων των επιχειρήσεων ή των ενώσεων επιχειρήσεων του τομέα που τους έχουν ορίσει, και το γενικό συμφέρον, καθώς και τα συμφέροντα των επιχειρήσεων των άλλων τομέων ή των χρηστών των εν λόγω υπηρεσιών (προπαρατεθείσες αποφάσεις Reiff, σκέψεις 18 και 24, Delta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft, σκέψη 17, και DIP κ.λπ., σκέψη 18, και απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Ιουνίου 1998, σκέψη 44).

- 56 Κατά συνέπεια, οι αποφάσεις του CNSD δεν συνιστούν κρατικές αποφάσεις μέσω των οποίων ο οργανισμός αυτός ασκεί δημόσιες λειτουργίες και, συνεπώς, το επιχείρημα του προσφεύγοντος που αφορά τη μη εφαρμογή του άρθρου 85 της Συνθήκης λόγω του δημόσιου χαρακτήρα του CNSD και των αποφάσεών του δεν είναι βάσιμο.
- 57 Παραμένει ωστόσο το ζήτημα αν, όπως υποστηρίζει το προσφεύγον, το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης εφαρμόστηκε, εν πάση περιπτώσει, εσφαλμένα με την Απόφαση, καθόσον, ελλείψει αυτοτελούς συμπεριφοράς εκ μέρους του CNSD και των μελών του, η θέσπιση των επίδικου πίνακα αμοιβών δεν συνιστά απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων υπό την έννοια του προπαρατεθέντος άρθρου. Το ζήτημα αυτό δεν αποτέλεσε αντικείμενο ειδικής αναλύσεως εκ μέρους του Δικαστηρίου με την απόφασή του της 18ης Ιουνίου 1998.
- 58 Από τη νομολογία προκύπτει ότι τα άρθρα 85 της Συνθήκης και 86 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 82 ΕΚ) δεν αφορούν παρά αντίθετες προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορές που υιοθετούν οι επιχειρήσεις με δική τους πρωτοβουλία (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 20ής Μαρτίου 1985, 41/83, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 873, σκέψεις 18 έως 20, της 19ης Μαρτίου 1991, C-202/88, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-1223, σκέψη 55, και GB-Inno-BM, όπ.π., σκέψη 20, και Επιτροπή και Γαλλία κατά Ladbroke Racing, όπ.π., σκέψη 33). Αν η αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά επιβάλλεται στις επιχειρήσεις από εθνική νομοθεσία ή αν η νομοθεσία αυτή διαμορφώνει ένα νομικό πλαίσιο το οποίο, από μόνο του, αποκλείει κάθε δυνατότητα ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των επιχειρήσεων, τα άρθρα 85 και 86 δεν έχουν εφαρμογή. Στην περίπτωση αυτή, ο περιορισμός του ανταγωνισμού δεν οφείλεται, όπως προϋποθέτουν οι διατάξεις αυτές, σε αυτοτελείς συμπεριφορές των επιχειρήσεων (απόφαση Επιτροπή και Γαλλία κατά Ladbroke Racing, όπ.π., σκέψη 33, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 7ης Οκτωβρίου 1999, T-228/97, Irish Sugar κατά Επιτροπής, η οποία δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 130).
- 59 Αντιθέτως, τα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης μπορούν να εφαρμοστούν αν αποδεικνύεται ότι η εθνική νομοθεσία αφήνει να υπάρχει δυνατότητα ανταγωνισμού δυναμένου να εμποδιστεί, περιοριστεί ή στρεβλωθεί από αυτοτελείς συμπεριφορές των επιχειρήσεων (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 29ης Οκτωβρίου 1980, 209/78 έως

215/78 και 218/78, Van Landewyck κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 207, και Επιτροπή και Γαλλία κατά Ladbroke Racing, όπ.π., σκέψη 34, και Irish Sugar κατά Επιτροπής, όπ.π., σκέψη 130).

- 60 Επιπλέον, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι η δυνατότητα αποκλεισμού δεδομένης αντίθετης προς τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, λόγω του ότι η συμπεριφορά αυτή επιβλήθηκε στις εν λόγω επιχειρήσεις από υφισταμένη εθνική νομοθεσία ή λόγω του ότι η νομοθεσία αυτή εξάλειψε κάθε δυνατότητα ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των επιχειρήσεων, εφαρμόστηκε περιοριστικά από τα κοινοτικά δικαστήρια (αποφάσεις Van Landewyck κ.λπ. κατά Επιτροπής, όπ.π., σκέψεις 130 και 133, Ιταλία κατά Επιτροπής, όπ.π., σκέψη 19, απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Δεκεμβρίου 1985, 240/82 έως 242/82, 261/82, 262/82, 268/82 και 269/82, Stichting Sigarettenindustrie κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 3831, σκέψεις 27 έως 29, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 18ης Σεπτεμβρίου 1996, T-387/94, Asia Motor France κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-961, σκέψεις 60 και 65).
- 61 Επομένως, πρέπει να καθοριστεί αν τα περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα που προσάπτει η Επιτροπή και διαπίστωσε το Δικαστήριο οφείλονται αποκλειστικά στον εθνικό νόμο ή, τουλάχιστον εν μέρει, στη συμπεριφορά του προσφεύγοντος. Πρέπει συνεπώς να εξετασθεί αν το εφαρμοστέο εν προκειμένω νομικό πλαίσιο εξαλείφει κάθε δυνατότητα ανταγωνιστικής συμπεριφοράς του CNSD.
- 62 Δεν αμφισβητείται ότι το άρθρο 14 του νόμου 1612/1960 επέβαλε στο CNSD τη θέσπιση πίνακα αμοιβών, όπως αναγνωρίστηκε από το Δικαστήριο με την απόφασή του της 18ης Ιουνίου 1998 (σκέψη 60). Ωστόσο, ούτε ο νόμος ούτε οι εκτελεστικές διατάξεις προβλέπουν καθορισμένα επίπεδα ή όρια τιμών τα οποία το CNSD θα έπρεπε αναγκαστικά να λάβει υπόψη κατά την κατάρτιση του πίνακα αμοιβών. Η εθνική νομοθεσία δεν καθορίζει ούτε τα κριτήρια βάσει των οποίων το CNSD πρέπει να καταρτίζει τον πίνακα αμοιβών.
- 63 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όταν το προσφεύγον θέσπισε τον επίδικο πίνακα αμοιβών, εισήγαγε σημαντική αύξηση των κατωτάτων τιμών σε σχέση με τις ισχύουσες τιμές, η οποία, σε ορισμένες περιπτώσεις, έφθανε το 400 %. Επομένως, το

CNSD είχε ευρεία εξουσία λήψεως αποφάσεως όσον αφορά τον καθορισμό των κατωτάτων τιμών. Επιπλέον, η συνέπεια της αυξήσεως αυτής ήταν, όπως το ίδιο το προσφεύγον αναγνωρίζει με την προσφυγή του (σ. 22), ότι οι εκτελωνιστές, από της ενάρξεως της ισχύος του επίδικου πίνακα αμοιβών, άρχισαν να εφαρμόζουν τις κατώτατες τιμές ενώ, μέχρι το 1988, τιμολογούσαν τις υπηρεσίες που παρείχαν με τις ανώτατες τιμές. Από αυτό προκύπτει ότι το CNSD είχε καθορίσει τον προηγούμενο πίνακα αμοιβών κατά τρόπον ώστε να μπορεί να υπάρξει η δυνατότητα ορισμένου ανταγωνισμού, δυναμένου να εμποδιστεί, περιοριστεί ή στρεβλωθεί από αυτοτελείς συμπεριφορές των εκτελωνιστών. Επομένως, και με τον προηγούμενο πίνακα αμοιβών υπήρχε ορισμένος βαθμός ανταγωνισμού, πλην όμως το CNSD, αυξάνοντας όπως προαναφέρθηκε τις κατώτατες τιμές, περιόρισε περαιτέρω τον απομένοντα ανταγωνισμό κατά τρόπο αντίθετο προς το άρθρο 85 της Συνθήκης.

- 64 Ομοίως δεν αμφισβητείται ότι ούτε ο νόμος ούτε οι εκτελεστικές διατάξεις επιδιώκουν να επιβάλουν στους εκτελωνιστές ιδιαίτερους τρόπους τιμολογήσεως των υπηρεσιών που παρέχουν στους πελάτες τους, ούτε επιφορτίζουν το CNSD να επιβάλει τέτοια υποχρέωση στους εκτελωνιστές. Ειδικότερα, ο νόμος δεν προβλέπει την υποχρεωτική χωριστή τιμολόγηση κάθε επιμέρους επαγγελματικής παροχής ή τελωνειακής πράξεως.
- 65 Το CNSD όμως αποφάσισε να καθορίσει υποχρεωτικούς τρόπους τιμολογήσεως για να διατηρήσει την πρακτική αποτελεσματικότητα του επίδικου πίνακα αμοιβών. Ειδικότερα, το άρθρο 3 του εν λόγω πίνακα προβλέπει ότι τα καταβαλλόμενα στους εκτελωνιστές ποσά πρέπει να υπολογίζονται για κάθε επιμέρους τελωνειακή πράξη ή επαγγελματική παροχή, απαγορεύοντας έτσι την εφαρμογή κατ' αποκοπήν αμοιβής. Μια τέτοια υποχρέωση περιορίζει την ελευθερία των εκτελωνιστών όσον αφορά την εσωτερική οργάνωσή τους, τους εμποδίζει να μειώσουν το κόστος τιμολογήσεως και αποκλείει την ενδεχόμενη εφαρμογή μειωμένων τιμών στους πελάτες τους. Η διάταξη αυτή συνιστά συνεπώς περιορισμό του ανταγωνισμού υπό την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης
- 66 Τέλος, μολονότι η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει ρητώς τη δυνατότητα εισαγωγής παρεκκλίσεων από τον πίνακα αμοιβών, πρέπει να τονισθεί ότι, κατά τη θέσπιση του επίδικου πίνακα αμοιβών, το CNSD θεώρησε ότι έχει την ευχέρεια να χορηγεί παρεκκλίσεις από τις κατώτατες τιμές που προβλέπει ο πίνακας αυτός (άρθρο 6) και να δημιουργεί έτσι ανταγωνισμό όσον αφορά τις τιμές στους οικείους τομείς. Η ευχέρεια αυτή χρησιμοποιήθηκε επανειλημμένως στην πράξη.

- 67 Συγκεκριμένα, με απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1988, πρώτον, το CNSD παρέσχε στους εκτελωνιστές τη δυνατότητα να ομαδοποιούν ημερησίως, κατά την εφαρμογή του πίνακα αμοιβών, για κάθε εισαγωγή και τελωνειακό τομέα, όλα τα δελτία καταβολής δασμών εισαγωγής με «οφειλή ad valorem», ανάλογα με τον αντίστοιχο τομέα, με επιπλέον ποσό 15 000 ιταλικών λιρών (ITL) για κάθε πρόσθετο δελτίο καταβολής. Δεύτερον, το CNSD παρέσχε στις επιχειρήσεις και στους βιομηχανικούς ομίλους που πραγματοποιούν κατά τη διάρκεια του έτους τουλάχιστον 8 000 πράξεις εκτελωνισμού σχετικά με ορισμένα εμπορεύματα έκπτωση από τις αντίστοιχες κατώτατες αμοιβές. Τρίτον, χορήγησε έκπτωση 50 % επί ορισμένων προσαυξήσεων που προβλέπονται για τις παρεχόμενες σε ορισμένα πλοία υπηρεσίες. Τέλος, το CNSD κατήργησε τις κατώτατες τιμές που προβλέπονταν για τις τελωνειακές πράξεις όσον αφορά τον ημερήσιο Τύπο.
- 68 Εν συνεχεία, με απόφαση της 18ης Απριλίου 1989, το CNSD αποφάσισε, αφενός, να παράσχει στους εκτελωνιστές τη δυνατότητα να εφαρμόζουν έκπτωση 15 % επί όλων των αμοιβών τους όταν ενεργούν για λογαριασμό ενός εντολέα ή ενός μεσάζοντα. Το CNSD προέβλεψε, αφετέρου, ότι η έκπτωση αυτή ανέρχεται στο 30 % οσάκις οι εκτελωνιστές παρέχουν ορισμένες υπηρεσίες στους ναυτικούς πράκτορες και στους ανταποκριτές.
- 69 Ακολούθως, με απόφαση της 11ης Ιουλίου 1989, το CNSD απέκλεισε από το πεδίο εφαρμογής του επίδικου πίνακα αμοιβών, χωρίς διαχρονικό περιορισμό, ορισμένες κατηγορίες τελωνειακών υπηρεσιών, ήτοι τη συνδρομή στα στρατιωτικά πλοία, στα υδρόπτερα και στα μηχανοκίνητα αλιευτικά σκάφη· τις επιστολές, την αλληλογραφία, τα προσωπικά είδη και τα έπιπλα, τα τραπεζογραμμάτια νόμιμης κυκλοφορίας, τα γραμματόσημα και τα χαρτοσημασμένα χαρτιά· τον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο· τα δείγματα εμπορευμάτων των οποίων η τελωνειακή αξία δεν υπερβαίνει τις 350 000 ITL, μη συμπεριλαμβανομένων των εξόδων μεταφοράς και των προσθέτων εξόδων.
- 70 Τέλος, με απόφαση της 12ης Ιουνίου 1990, το CNSD χορήγησε στην AICAI ειδική παρέκκλιση από τον επίδικο πίνακα αμοιβών και από τον περιεχόμενο στον εν λόγω πίνακα τρόπο τιμολογήσεως, επιτρέποντάς της να αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής

του εν λόγω πίνακα τα εμπορεύματα που μεταφέρονται από τους ταχυμεταφορείς και έχουν αξία μέχρι 350 000 ΙΤΛ, μη συμπεριλαμβανομένων των εξόδων μεταφοράς και των προσθέτων εξόδων, και να παρέχει έκπτωση από τις κατώτατες τιμές μέχρι 70 % για τις πράξεις που αφορούν εμπορεύματα αξίας μέχρι 2 500 000 ΙΤΛ. Περαιτέρω, η ΑΙΣΑΙ απηλλάγη από την υποχρέωση να τιμολογεί ατομικά, τόσο στον αποστολέα όσο και στον παραλήπτη, το οφειλόμενο ποσό για την τελωνειακή διασάφηση.

71 Επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι, με ορισμένες από τις παρεκκλίσεις αυτές, το CNSD αναίρεσε την ίδια την ουσία του επίδικου πίνακα αμοιβών, καταργώντας αυτές τις κατώτατες τιμές και χορηγώντας πραγματικές απαλλαγές ή ελευθερώσεις των τιμών, με γενικό ή ειδικό χαρακτήρα, χωρίς κανένα διαχρονικό περιορισμό. Από τις περιστάσεις αυτές αποδεικνύεται ότι το CNSD διέθετε περιθώριο εκτιμήσεως κατά την εκτέλεση της εθνικής νομοθεσίας, οπότε η φύση και το μέγεθος του ανταγωνισμού στον εν λόγω τομέα δραστηριότητας εξηράτο στην πράξη από τις δικές του αποφάσεις.

72 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει, αφενός, ότι, μολοντί η ιταλική νομοθεσία περιλάμβανε σημαντικούς περιορισμούς του ανταγωνισμού και καθιστούσε δύσκολη την εκ μέρους των εκτελωνιστών άσκηση πραγματικού ανταγωνισμού όσον αφορά τις τιμές, δεν εμπόδιζε ωστόσο την ύπαρξη ορισμένου ανταγωνισμού, δυναμένου να εμποδισθεί, περιοριστεί ή στρεβλωθεί από αυτοτελείς συμπεριφορές των εκτελωνιστών και, αφετέρου, ότι το CNSD είχε περιθώριο χειρισμών για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που του επέβαλλε η προαναφερθείσα νομοθεσία, βάσει του οποίου θα μπορούσε και έπρεπε να ενεργήσει κατά τρόπο που να μην περιορίζει τον υφιστάμενο ανταγωνισμό. Συνεπώς, ορθώς η Επιτροπή θεώρησε με την Απόφαση ότι ο επίδικος πίνακας αμοιβών αποτελούσε απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων συνεπαγόμενη περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα και ληφθείσα από το CNSD με δική του πρωτοβουλία.

73 Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το ότι το Δικαστήριο έκρινε με την απόφαση της 18ης Ιουνίου 1998 (σκέψη 60) ότι η Ιταλική Δημοκρατία επέβαλε στο CNSD τη λήψη αποφάσεως ενώσεως επιχειρήσεων αντίθετη προς το άρθρο 85 της Συνθήκης. Αρκεί συναφώς να διαπιστωθεί ότι το νόημα της κρίσεως αυτής περιορίζεται σαφώς από

την έκφραση «παρέχοντάς του την αντίστοιχη εξουσία», η οποία επιβεβαιώνει ότι το CNSD απολάμβανε αυτοτελούς εξουσίας λήψεως αποφάσεως την οποία, όπως αποδείχθηκε ανωτέρω, θα έπρεπε να χρησιμοποιήσει για την εφαρμογή της ιταλικής νομοθεσίας διατηρώντας τον βαθμό του ανταγωνισμού που μπορούσε να απομείνει στο πλαίσιο της εφαρμογής της νομοθεσίας αυτής.

74 Τέλος, η εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης επί της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος δεν τίθεται εν αμφιβόλω από την άποψη που εξέφρασε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, σύμφωνα με την οποία το προσφεύγον δεν διέθετε κανένα περιθώριο χειρισμών όσον αφορά την εκτέλεση του νόμου 1612/1960 και η συμπεριφορά του ήταν επιβεβλημένη από το κράτος. Αρκεί να διαπιστωθεί ότι, εν προκειμένω, εναπόκειται στο Πρωτοδικείο να ελέγξει τη νομιμότητα της προσβαλλομένης πράξεως και ο έλεγχος αυτός πρέπει να λαμβάνει υπόψη την αιτιολογία της πράξεως αυτής υπό την έννοια του άρθρου 190 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 253 ΕΚ). Σύμφωνα όμως με την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 42), η Επιτροπή θεώρησε ότι η συμπεριφορά του προσφεύγοντος δεν αποτελούσε κρατικό μέτρο, αλλά απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων που μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, λαμβάνοντας ακριβώς υπόψη το ότι το CNSD αποφασίζει αυτοτελώς για τον πίνακα αμοιβών, το επίπεδό του και τον τρόπο εφαρμογής του. Περαιτέρω, εν πάση περιπτώσει, το αν το CNSD διέθετε ή όχι πεδίο χειρισμών κατά την εφαρμογή της ιταλικής νομοθεσίας πρέπει να θεωρηθεί, εν προκειμένω, πραγματικό ζήτημα του οποίου η εκτίμηση εναπόκειται στο Πρωτοδικείο και μόνον.

75 Επομένως, το δεύτερο τμήμα του μοναδικού λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Τρίτο τμήμα: επί του ζητήματος αν μπορεί να επηρεαστεί το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών

Επιχειρήματα των διαδίκων

76 Το προσφεύγον υποστηρίζει ότι, δεδομένου ότι η προσφυγή στους εκτελωνιστές δεν είναι υποχρεωτική, η περιεχόμενη στην Απόφαση άποψη ότι «η ύπαρξη του πίνακα

[αμοιβών] παρακωλύει τις συναλλαγές μεταξύ της ιταλικής αγοράς και των άλλων κοινοτικών αγορών εξαιτίας του ότι καθιστά πιο δαπανηρές και πολύπλοκες τις τελωνειακές εργασίες» είναι παντελώς αβάσιμη. Επιπλέον, ισχυρίζεται ότι, με την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς, δεν υφίστανται πλέον τελωνειακές πράξεις στο πλαίσιο του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών και, όπως προκύπτει από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3904/92 του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 1992, σχετικά με τα μέτρα προσαρμογής του επαγγέλματος των τελωνειακών υπαλλήλων και εκτελωνιστών στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 394, σ. 1), οι εκτελωνιστές δεν εκτελούν πλέον καμία πράξη για την οποία καταβάλλεται αμοιβή κατ' εφαρμογήν του επαγγελματικού πίνακα αμοιβών. Επομένως, ουδεμία ζημία έχει προκληθεί στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

- 77 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η παρακώλυση του εμπορίου δεν αίρεται από τον μη υποχρεωτικό χαρακτήρα της προσφυγής στους εκτελωνιστές, καθόσον το ότι ένας επιχειρηματίας μπορεί να μη χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες τους δεν εξαλείφει τον περιοριστικό χαρακτήρα της συμπεριφοράς που μπορεί να παρακωλύσει το εμπόριο.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 78 Τα επιχειρήματα του προσφεύγοντος περί του ότι ο επίδικος πίνακας αμοιβών δεν μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών δεν μπορούν να γίνουν δεκτά.
- 79 Όσον αφορά την περίοδο πριν από την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς, ήτοι πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 1992, αρκεί η διαπίστωση ότι ο επίδικος πίνακας αμοιβών καθορίζει την τιμή των τελωνειακών πράξεων που αφορούν τις εισαγωγές στην Ιταλία και τις εξαγωγές από την Ιταλία, πράγμα που αναγκαστικά επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

- 80 Όσον αφορά την περίοδο μετά τις 31 Δεκεμβρίου 1992, το CNSD ισχυρίζεται ότι δεν υπάρχουν πλέον τελωνειακές πράξεις στο πλαίσιο του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών.
- 81 Συναφώς, όπως τόνισε το Δικαστήριο με την απόφασή του της 18ης Ιουνίου 1998 (σκέψεις 49 και 50), διάφορα είδη πράξεων εισαγωγής ή εξαγωγής εμπορευμάτων εντός της Κοινότητας, καθώς και πράξεις συντελούμενες μεταξύ κοινοτικών επιχειρηματιών, επιβάλλουν την εκπλήρωση τελωνειακών διατυπώσεων και μπορούν, κατά συνέπεια, να καθιστούν αναγκαία την παρέμβαση ανεξάρτητου εκτελωνιστή εγγεγραμμένου στο μητρώο. Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση των αποκαλούμενων πράξεων «εσωτερικής διαμετακομίσεως», οι οποίες καλύπτουν την αποστολή εμπορευμάτων από την Ιταλία προς άλλο κράτος μέλος, δηλαδή από ένα σημείο σε ένα άλλο σημείο του τελωνειακού εδάφους της Κοινότητας, μέσω τρίτης χώρας (για παράδειγμα της Ελβετίας). Αυτό το είδος πράξεων έχει πολύ μεγάλη σημασία για την Ιταλία, αφού μεγάλο μέρος των εμπορευμάτων που αποστέλλονται από το βορειοδυτικό τμήμα της χώρας προς τη Γερμανία και τις Κάτω Χώρες διέρχεται από την Ελβετία.
- 82 Ως προς το επιχείρημα του προσφεύγοντος που αφορά τον μη υποχρεωτικό χαρακτήρα της προσφυγής στους εκτελωνιστές, πρέπει να τονιστεί ότι ο κύριος του εμπορεύματος μπορεί να προβεί ο ίδιος στην τελωνειακή διασάφηση ή να εκπροσωπηθεί είτε από ανεξάρτητο εκτελωνιστή είτε από μισθωτό εκτελωνιστή. Ωστόσο, για την τήρηση των διατυπώσεων που συνδέονται με τις πράξεις εκτελωνισμού και με τον τελωνειακό έλεγχο, σε όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ένας επιχειρηματίας που εισάγει στην Ιταλία ή εξάγει από την Ιταλία αποφασίζει να εκπροσωπηθεί από εκτελωνιστή και δεν διαθέτει μισθωτό εκτελωνιστή ή οσάκις ο μισθωτός εκτελωνιστής του δεν είναι εξουσιοδοτημένος να ασκεί το επάγγελμα εντός της περιφέρειας στην οποία πρέπει να πραγματοποιηθεί ο εκτελωνισμός, πρέπει να χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες των επαγγελματιών εκτελωνιστών, για τις οποίες ο επίδικος πίνακας αμοιβών είναι υποχρεωτικός. Εν πάση περιπτώσει, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 12 της Αποφάσεως, η αγορά που πρέπει να ληφθεί υπόψη για να αποδειχθεί η ύπαρξη παραβάσεως του άρθρου 85 της Συνθήκης είναι η αγορά των υπηρεσιών που παρέχουν οι επαγγελματίες εκτελωνιστές και, στην αγορά αυτή, η ύπαρξη υποχρεωτικού πίνακα αμοιβών συνιστά περιορισμό δυνάμενο να παρακωλύσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

- 83 Τέλος, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι το Δικαστήριο διαπίστωσε, με την απόφασή του της 18ης Ιουνίου 1998 (σκέψη 45), ότι οι αποφάσεις με τις οποίες το CNSD καθόρισε ενιαίο και υποχρεωτικό πίνακα αμοιβών για όλους τους εκτελωνιστές μπορούν να επηρεάσουν το ενδοκοινοτικό εμπόριο.
- 84 Κατόπιν των προεκτεθέντων, πρέπει να απορριφθεί το τρίτο τμήμα του μοναδικού λόγου ακυρώσεως.
- 85 Επομένως, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 86 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα. Δεδομένου ότι το προσφεύγον ηττήθηκε και η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη του προσφεύγοντος στα δικαστικά έξοδα, πρέπει αυτό να καταδικαστεί στα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή. Δεδομένου ότι η παρεμβαίνουσα ζήτησε την καταδίκη του προσφεύγοντος στα έξοδα που συνδέονται με την παρέμβασή της, πρέπει, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις, να καταδικαστεί το προσφεύγον να φέρει και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η παρεμβαίνουσα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πέμπτο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.
- 2) Το προσφεύγον θα φέρει τα έξοδά του, καθώς και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή και η παρεμβαίνουσα Associazione Italiana dei Corrieri Aerei Internazionali.

Cooke

García-Valdecasas

Lindh

Pirrung

Βηλαράς

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 30 Μαρτίου 2000.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

J. D. Cooke